

[Obnovljeno planinarsko sklonište na Bijelim stijenama najljepše je u Hrvatskoj](#)

UNIVERZALNI NALOG ZA PLAĆANJE	
Plaćatelj (naziv i adresa): Udruga Turistički klub 33333 Zagreb	Primalac (naziv i adresa): H R E P J B
IBAN: HR492390001199009684	
Plaćatelj (ime i prezime): Udruga Turistički klub 33333 Zagreb	Primalac (ime i prezime): M R P P C H A B DONACIJA
Iznos: 0,00	
Datum: 00/00/00	

[Danas imamo sedam godina: Kako bi napunili osam, trebaju nam dobrotvori na HR492390001199009684](#)

- [Naslovna](#)
- [Politika](#)
- [Gospodarstvo](#)
- [Kultura](#)
- [Intervjui](#)
- [Scena](#)
- [Komentari](#)
- [Ekologija](#)
- [Reportaže](#)
- [Izdvojeno](#)
- [Ljudi](#)
- [Portreti](#)
- [Voda](#)
- [Zdravlje](#)

[POLITIKA / POVIJEST/SADAŠNJOST / REPORTAŽE / Život u mraku 21. stoljeća bez osnovne infrastrukture](#)

Grubori, od toponima ratnog zločina do simbola pomirenja (i povratka) : Lako se vratiti, ali je pitanje kako živjeti kad se vratiš, i od čega...

foto TRIS/G.Šimac

[Davorka Blažević](#) • 02/09/2020 u 11:18 •

Sviđa mi se 20 Pod

Ovo nije priča o ratnom zločinu. Ovo je priča o povratku. O njegovoj realnosti. O pomirenju. O njegovoj iskrenosti. Ratni zločin je kontekst usprkos kojemu bi se mogao dogoditi povratak. Ali, pitanje je može li ga biti dok nema osnovnih infrastrukturnih uvjeta. Ovo je, dakle, priča o “Životu u 21. stoljeću bez osnovne infrastrukture”, tek jedna epizoda iz našeg serijala koji se bavi zaboravljenim mjestima i ljudima, ostavljenim da se sami snalaze u mraku ljudske sebičnosti i političke uskogrudnosti, daleko od asfalta, struje, vode, komunikacija, izolirani u svijetu bez milosti i solidarnosti...

Grubori jesu toponim rata, smrti, zločina, ali su i nova markica pomirenja i povratka. Simbol kojemu sada preostaje udahnuti život. Hoće li to biti moguće?

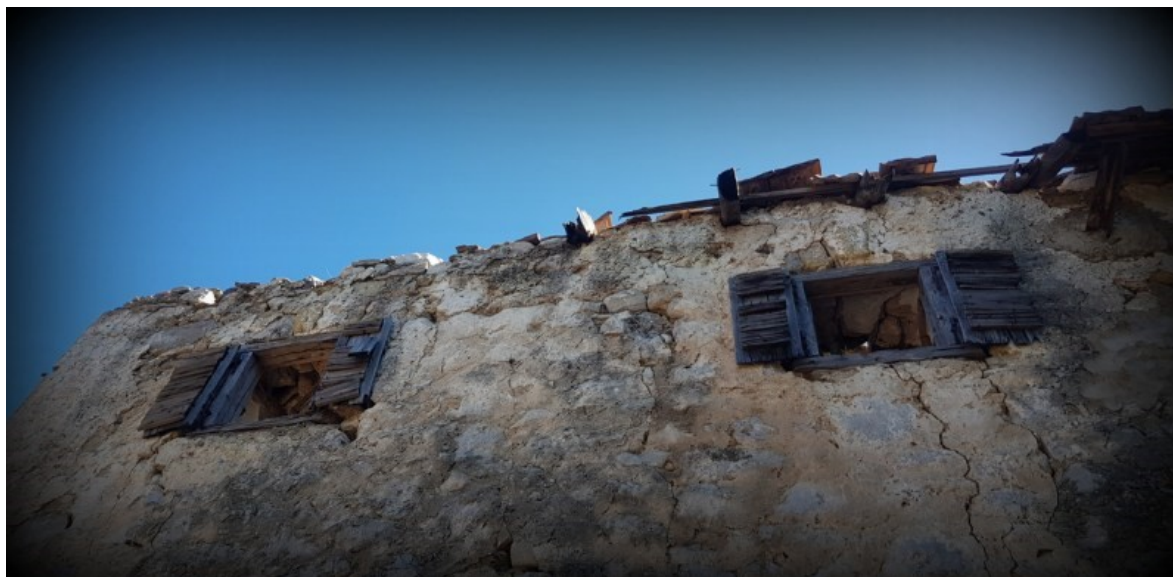

foto TRIS/G.Šimac

Ratni zločin bez kazne

Politika uvijek ide ispred života, pa je i u **Grubore** stigla prije njega. Samo koji dan prije dolaska hrvatskih i srpskih dužnosnika na komemoraciju žrtvama ratnog zločina s konca kolovoza 1995., zaselak čije je puteve potpuno okupirala nabujala vegetacija i pretvorila ga u pomalo zastrašujuć buket ruševina i podivljale šume, probijen je put od zadnjeg kilometra asfalta u **Plavnom** do prvih kuća u **Gruborima**, nekih pola sata hoda u brda povrh **Knina**. I svjetlo se upalilo u samoj jednoj kući, i simbolično zasjalo, također uoči dolaska političke elite u ovo zaboravljeno mjesto koje je odavno izbrisano i sa zemljopisne karte. Kao da se htjela poslati poruka kako je, eto, sada , 25 godina nakon rata i zločina, i povratak moguć...

U selu je kobnog **25. kolovoza 2007. živjelo 13 ljudi, a preživjelo ih je sedam**. Redom starci. Zatekli su se u drugom selu, u **Plavnu**, gdje su pokušavali preko **UNPROFOR**-a dobiti službene dokumente s kojima će napustiti **Hrvatsku**. Dok su se pješaćeći vraćali u Grubore, ugledali su dim koji se dizao visoko iznad sela. To su gorjele njihove kuće... Pripadnici **UN**-ovih snaga stigli su nakon par sati, i zatekli masakr..

foto TRIS/G.Šimac Ostaci nekadašnjeg života...

U Hrvatskoj istrage nije bilo, ali je **zločin u Gruborima bio uvršten u optužnicu protiv generala Ante Gotovine, Ivana Čermaka i Mladena Markača.**

Markačeve specijalce se teretilo da su počinili zločin, a **Markača i Čermaka da su zločin zataškali.** Čermak se branio od optužbi tvrdnjom da su mještani Grubora ubijeni u borbenim djelovanjima jer su Grubori, govorio je, bili četničko uporište.

“Akciju čišćenja” u selu Grubori vodila je ATJ Lučko, antiteroristička postrojba Specijalne policije, a na čelu grupe koja je ušla u Grubore bio je **Frano Drlje.** Njegovi nadređeni **Josip Čelić, Franjo Turkalj i Zdravko Janjić svjedočili su u Haagu.**

Generali su optužbi oslobođeni, a **za zločin u Gruborima nikad nitko nije odgovarao.** Doduše, **Županijski sud u Zagrebu 2010. je za pokolj optužio trojku iz ATJ Lučko, Franju Drlju, Božu Krajinu i Igora Beneta.** Benet je počinio samoubojstvo, a Drlje i Krajina su u sudskom postupku oslobođeni. Vrhovni sud ukinuo je oslobađajuće presude i naložio ponovno suđenje, a u veljači 2016. **ŽS u Zagrebu** ponovo ih oslobađa, **Državno odvjetništvo se žali,** i **Vrhovni sud u rujnu 2019. žalbu odbija.**

Drlje i Krajina navodno su oslobođeni zbog nedostatka dokaza, a zanimljivo je da je ovih dana i sam sudac zagrebačkog Županijskog suda **Ivan Turudić** zločin u Gruborima nazvao grozomornim i bestijalnim te javno ustvrdio kako se taj zločin zataškavao, na čemu je **Hrvatska** pala kao pravna država.

foto TRIS/G.Šimac

Struja u samo jednoj kući

I to je taj kontekst koji valja imati na umu kad se govori o pomirenju i povratku. A ovih se dana puno o tome govorilo. Iako se život u praznom selu, opasanom makijom i dračom, čini nadrealnim. Ruševine nadsvođene zelenim, širokim krošnjama graba, nigdje ni mačke ni pseta, kamoli čovjeka, prizori koji izazivaju zebnju, pomalo i strah, ni u kom slučaju optimizam. No, jedna je kuća i obnovljena. Čemu, zapitah se u čudu. Zar zbilja netko još želi živjeti ovdje na ovom poprištu ratnog zločina...

Ali, neki doista žele. Možda ne živjeti trajno, možda ne i vratiti se potpuno, ali ima ih koji bi ovdje u ljetnim mjesecima rado liječili nostalgiju za zavičajem...

Na komemoraciju 25. kolovoza došlo ih je 30-40, uglavnom iz **Srbije**. Ne samo zbog mrtvih kojima su se poklonili i za njih svijeću upalili, nego i zbog informacija iz prve ruke o mogućoj obnovi njihovih kuća i šansama da povrate makar svoju imovinu, ako ne mogu vratiti i svoj život prije rata.

Đurići su jedva kilometar od **Grubora**. **Željko Đurić** samo je jedan od onih koji su došli komemorirati žrtve zločina, iskazati poštovanje svojim ubijenim suseljanima. Ovdje je od 1997. Vratio se čim je to bilo moguće.

Kako živi?

-K'o i svi ostali građani- kaže. Ima struju, samac je, roditelji su umrli. Živi od socijalne skrbi koju mu je hrvatska država osigurala. Ne obrađuje zemlju, nema stoke. U **Đurićima** ima ljudi u samo četiri kuće. I on je, kaže, još odavno dobio "nešto obnove".

Vjerovali ili ne, **Željko** nema prigovora. Samac je, ali, ne gundā. Nema prigovora.

-Pa, nemam, što bi imao? Živi se, ni drugima nije lako-objašnjava skromno i gotovo bojažljivo.

Željkov susjed vratio se kad i Željko, 1997. Ne čuje dobro, pomalo mumlja, nerazgovjetno cijedi kratke rečenice... Živi sa sinom, supruga mu je umrla.

-Uspili smo da se vratimo, tu smo rođeni, tu smo navikli, de ćemo mi drugo. Nemaš staža, nemaš posla, de ćemo mi drugo nego de si se rodio- govori.

Pa zar ti ljudi zbilja misle da je ovdje povratak moguć, čudim se. Put je probijen tek radi političke elite koja je **Grubore** pohodila prigodno, komemorativno. Struju ima tek jedna kuća. Nema ni vode, ni dućana, nema ničega. Ali, oni tako ne misle. Na pitanje o mogućnosti povratka **Željko** ispali k'o iz topa:

-Sto posto je moguć!

foto TRIS/G.Šimac

Povratak

Ali, ne misle svi tako. Jedan, među njima, odmah dodaje:

-Ja ne vjerujem, ne, nema šanse- sad je već decidirano.

Na komemoraciju su došli i nekadašnji mještani **Grubora**. Oni koji su imali više sreće, koji su u **Oluji** otišli, sa zbijegom, ili su to učinili i ranije. Hrvatski specijalci ih nisu u Gruborima zatekli...

Vi ste povratnik, zar ne- pitam jednog stamenog, visokog čovjeka s bradom.

– Da- odgovara kratko.

Iz **Grubora** ste?

-Jesam.

Recite iskreno, je li zbilja moguće ponovo živjeti ovdje u **Gruborima**, među ovim ruševinama koje su zapasale krošnje neobuzdane šume?

– Jeste, moguće je, samo treba obezbjediti neke uslove- kaže moj ljubazni sugovornik, **Petar Grubor**.

Kako to da u **Gruborima** jedva da ima tragova obnove, a gotovo svi s nostalgijom govore o povratku- pitam **Petra** .

– Mi smo svi tražili obnovu ali nije bilo volje da se naši zahtjevi rješavaju- kaže.

To je valjda ona logika, ako tu nitko ne živi, za koga će se obnavljati...- zaključujem.

-Jeste, ali mi bi tu dolazili, tri četiri porodice bi se vratile i živjele bi u selu, a i ostali bi makar povremeno dolazili. Naši roditelji su otišli u penziju, pa su došli ovdje i tu su živjeli. Tako bi i mi. Sad nas je došlo 30-40 da vidimo kakve su nam šanse za obnovu.

foto TRIS/G.Šimac Mira i Đuro Grubor

Nekad 20-ak obitelji, danas- nikoga!

Koliko je ljudi prije rata živjelo u **Gruborima**– pitam.

– Aktivnih porodica je bilo 15, i još 4-5 ih je povremeno dolazilo. Znači, **nekih 20-ak porodica je tu bilo**, djece, stoke, svega, prštalo od života. Sad nema nikog. Pa nema, jer nije bilo ni puta, ni struje, nema uvjeta...

Sada je prilika da se ti problemi rješavaju- velim, aludirajući na geste pomirenja kojima smo svjedočili.

– Pa jeste, sad je prilika da se riješi, pa bi tu bilo i povratnika i ljudi koji bi dolazili bar na pola godine.

Zanima me kako gleda na političke poruke upućene iz Grubora i od hrvatskih i od srpskih dužnosnika.

– Dobro je da se nešto počne, a sad ćemo da vidimo što će dalje biti- veli mi **Petar**, pomalo rezervirano.

Malo se predugo na to čekalo?- dodam.

– Da, predugo se čekalo, a sad ćemo da vidimo koliko će se od svega što su obećali i ostvariti.

Grubori su dobili struju tek dan-dva prije komemoracije, primjećujem.

– Da, da, pustili su struju ima tri dana...- potvrdi mi.

Prigodno ?

– Da, pustili su struju i put su uredili prije komemoracije- kaže **Petar**.

– To je tehnička struja- dobacuje jedan mještаниn Grubora u posjeti zavičaju.

Kako to tehnička struja- pitam.

– Ima samo jedna kuća koja je obnovljena, odmah na početku sela, kuća **Mirjane Grubor**– objašnjava moj sugovornik i pokazuje mi na **Mirjanu**. Mira je zovu.

– Moj otac je dobio obnovu- odmah ih ispravlja **Mira**.

– Još 2002. je otac podnio zahtjev za obnovu i čekao do 2012. Deset godina. I onda je iz nekog razloga sve to stalo, da bi se opet pokrenulo prije tri godine i nešto se obnovilo. Voljela bi da dođete i vidite kako izgleda ta obnova, jer moji su roditelji sada 85 i 81 godinu života, i sad bi oni trebali živjeti u tome. Voljela bi da to vidite, kako to izgleda. Ja sam bez obzira na sve zahvalna, jer ipak imam mjesto gdje mogu, kad dođem, prespavati. Ali ja sam mlađa, meni to nije problem, ali za moje roditelje, ja mogu da ih dovedem, ali... Struja je priključena prije par dana, i to je jedina kuća u selu koja ima struju- govori **Mira**.

foto TRIS/G.Šimac

Optimizam

Ni sama ne zna što bi mislila i što bi rekla o povratku, je li moguće ili nije, hoće li ga biti ili neće. Jer...

– To je jako teško reći s obzirom da je prošlo 25 godina, predug je to period. Lako se vratiti ali je pitanje kako živjeti kad se vratiš. I od čega- reći će **Mira**.

– Može svatko da se vrati kad ima dovoljno novca da podrži neki svoj život ovdje, inače, od nečega mora da se krene, a ovo je taj nekakav početak. A za dalje, mi samo možemo da dolazimo, da obilazimo i održavamo Grubore, da koliko toliko ovo što se obnovilo sačuvamo da se opet ne uruši i ne zapusti. Nadamo se da će to biti moguće opet, uz pomoć.

A ako ne bude ljudi, zar se može održati život?- kažem ne krijući svoju skepsu prema povratku..

– Ljudi nije bilo zato što nije bilo ni sela. Ali mora da bude nešto osnovno. Meni je sinoć bila puna kuća. Svi koji su sinoć spavali u Gruborima, spavali su u mojoj kući, zato što nigdje drugo nema struje, osim kod mene. Pa kako čovjek može ovdje da spava, a ni struje u kući nema?

Koliko vas je to sinoć bilo kod vas?- zanima me.

– Jedanaest- veli **Mira**.

Koliko se realno od tih 11 ljudi hoće vratiti i živjeti ovdje- pitam.

– Koliko bi se vratilo, to je sada neki novi moment, poslije 25 godina ...Pošto je kraj siromašan, naši su se ljudi vraćali ovdje kad odu u penziju, da tu ostatak života provedu. Sad je dobar broj nas došao do penzije, i što kaže Mira, imamo tu neku ekonomsku podlogu da možemo tu živjeti. Ali nadamo se da će sve te kuće obnoviti i obezbjediti minimalne uslove za život- odgovara mi **Petar**.

Da, teško je očekivati da se vrati život u selo duhova, s jednom obnovljenom kućom, složim se brzo i lako s **Petrom Gruborom** koji nastavlja priču.

-Prije pet godina da ste bili tu, začudili biste se. Kad bi dolazili u donji zaseok, **Perići**, kilometar udaljen od **Grubora**, trebali smo pet-šest sati hodati odozdo sa sjekirama, s motikama, škarama da bi probili put. Ja sam to vidio samo u filmovima o **Tarzanu**. Za mene je to prosto nemoguće da je tako ta šuma izrasla, da vidite zelene krovove i prolazite kroz kuće kao kroz tunel. Ipak, mi smo danas već optimisti. Puno veći optimisti nego prije pet godina. I ako se nastavi s ovim trendom, bit će tu porodica. Bit će tu i povratnika, onih koji će se ovdje doseliti, i živjeti, posebno preko ljeta. **Petar** je proteklih 25 godina živio u **Beogradu**. Mira je obišla cijeli svijet.

-Ja sam bila u **Srbiji**, pa onda na **Novom Zelandu**, pa sam se opet vratila u **Srbiju**, onda otišla u **Englesku**, i sad sam ponovo u **Srbiji**- opisuje nam svoj životni " kružni tok" **Mirjana**.

Duro Grubor bi se sutra, kako kaže, vratio, samo da mu se kuća obnovi. A i mnogi bi drugi, uvjerava me, samo da se stvore ti bitni uvjeti za život. Da se asfaltira put koji je sad već raskrčen, utaban, i svako auto može njime proći. A još kad bi došao asfalt, pa tko ne bi htio biti ovdje u takvoj prirodi, miru, tišini, a nije ti daleko ni **Knin**, pa ni **Šibenik**, **Split**... I do mora ne treba više od 45 minuta...kaže **Duro**, jedan od onih koje ubija nostalgija za ovim krajem, njegovim zavičajem. Jer samo je ovdje svoj u punini te riječi...

foto TRIS/G.Šimac Plavno

Sviđa mi se 20 Pod

Tags: [Grubori](#), [Plavno](#), [pomirenje](#), [Povratak](#), [ratni zločini](#)

VEZANE VIJESTI

[Razgovor/Veran Matić, izaslanik predsjednika Srbije, Aleksandra Vučića, zadužen za nestale: Plenkoviće je mnoge iznenadio, ali kako kaže Puhovski, sada tekst treba da pređe u kontekst...](#)

Grubori :

[Više od dvije tisuće ubijenih srpskih civila u Oluji i mjesecima nakon nje, Plenković besramno relativizirao sintagmom o “tih nekoliko propusta”](#)